

YILIMIZA BİR BAKIŞ

29 Ekim, ardından 10 Kasım ve bütün devrim, halkçılık v.b. iddialarımıza rağmen bugün hâlâ karşı karşıya bulunduğumuz ağır sosyal-ekonomik meseleler insanı ister istemez bugün son kırk yıllık Cumhuriyet devrinin bir bilânçosu[nu] yapmaya götürüyor; kalkınma için gerçekçi, kılavuz ilkeler olan devletçilik, halkçılık ve devrimcilik ilkelerine ve bunların uygulanması yolunda atılan ilerici adımlara rağmen neden kırk yıl sonra halâ kalkınabilmiş değiliz sorusu kocaman bir soru işareti şeklinde karşımıza çıkıyor.

Son zamanlarda Cumhuriyet devrinde tutulan yol ve Atatürk ilkeleri üzerinde yapılan tartışmalar bu kalkınmayı başaramamanın nedenlerini yavaş yavaş açığa vuruyor. Benim de katıldığım bu yazışmalarda şimdiye kadar belirtilmiş olan noktalar -okuyup izleyebildiğim kadar- şöyle özetlenebilir:

- Atatürk ilkelerinin muhteviyatı birbirine bağlı olarak tutarlı, mantık, akıl ve objektif gerçeklere uygun şekilde açıklanıp tespit edilmemiş, sistemleştirilememiştir.
- Bu ilkelerin gerçekleşmesi için gerekli sosyal yapı devrimleri, toprak ve tarım reformu, gerçekten halkçı-devletçi bir ekonomik düzenin kurulması başırlanamamıştır.
- Yönetici, devrimci kadro iyi niyetine rağmen halka, emekçi kitlelere, işçi ve köylülere kadar uzanamamış, araya kasaba eşrafı, toprak ağaları, şehirli aracı zümreler girmiş, devrimci kadronun etrafını sararak onu halktan uzaklaştırmıştır.
- Hata, memlekette sosyal sınıfların var olduğunun kabul edilmemiş olmasıdır: sınıf çatışmalarını kaldıracak bir halkçı-devletçi yol tutularak “imtiyazsız sınıfsız bir millet” olma amacına yönelecek yerde, zaten bizde sınıflar yoktur düşüncesiyle hareket edilerek devrim ilkelerinin tam ve gerçek uygulanmasını çıkarıcı sınıfların engellemesine müsaade olunmuştur.

Bu son nokta çok önemlidir. İlerici aydınlarımız dahi henüz bu noktada oybirliği etmiyor. Cumhuriyet devrinin başında sınıfsızdık, ilkeler tam uygulansaydı, şöyle yapılıp böyle edilseydi, sınıf ayrılıkları belirmeden “imtiyazsız sınıfsız bir millet” olurduk diyenler çok hâlâ. Sanırım bu aydınlarımızı yanıltan nokta sosyal sınıf denince, hele kapitalizm ve burjuva sınıfı denince, hemen akıllarına Batının gelişmiş kapitalist toplumları ve zengin, güçlü burjuva sınıflarının gelmesidir. Böyle bir kapitalizmi ve burjuva sınıfı bizde görmeyince, “bizde sınıf yoktur” neticesine atlayıvermeleridir. Oysaki Batıdaki kapitalizm ve burjuva sınıfı yüzyıllar boyunca kapitalist gelişmenin sonucudur. Orada da bu sistemin bir başlangıcı olmuş ve burjuvazi ilkin zayıf bir sınıf olarak belirmiştir. Kaldı ki, kapitalizm-öncesi toplumlar da sınıflıdır; yalnız ekonomik-sosyal yapıları başka olduğu için onların sınıf düzeni de başka karakterdedir.

İmdi, Cumhuriyetin kuruluşu devrinde de toplumumuzun sınıflı olduğu kabul edilince, durumun tahlilini bir adım daha ileri götürerek Kurtuluş Savaşına ve devrimci harekete öncülük eden kadronun sınıf menşei ve mensubiyetini aramak gerekir. Sınıflı cemiyetlerde her fert, kendisi farkında olsun olmasın, bir sınıfın mensubudur. Ve sınıflı bir toplumda yaygın olan hâkim sosyal değerler mevcut sınıf düzenini destekleyen, devam ettiren değerlerdir. Fertler bu değerleri, özellikle kendi sınıf çıkarlarına uygun olanları, doğdukları andan itibaren teneffüs ettikleri hava gibi farkında olmadan kabul etmeye başlarlar. Bu sosyal değerler fertlerde ne kadar kuvvetle yerleşirse o kadar tabii, haklı, akla ve mantığa uygun görünür o insanlara; çelişmelere düşerler de farkında bile olmazlar bu işin.

Devletçilik ilkesinin uygulanmasında düşülen büyük çelişmeler “YÖN” dergisinin son sayısında “Devletçilik Nasıl Dejenere Oldu?” başlıklı yazıda olaylara dayanılarak çok güzel tespit ediliyor. Bütün bu çelişmeler nedendi? Samimiyetsizlikten, kötü niyetten miydi? İdareci mevkilere geçenler arasında elbette böyleleri de vardı. Ama iyi niyetli, samimî elemanlar için de özel teşebbüsün ticaret ve sanayi alanında özel kâr gayesi güderek harekete geçmesi, devletin özel sanayi ve ticaret faaliyetlerini kalkındırmak için yardımcı olması gayet tabii, normal bir haldi. Kabahati fazla kâr hırsında, yolsuzluklarda, nüfuz ticaretinde buluyorlar, bunları düzeltmekle -düzeltilmeyeceğinin farkında bile değildiler- iş hallolunur sanıyorlardı. Bu durumla halkçı-devrimci devletçilik arasında bir çelişme ve çatışma olduğunu görmüyorlardı. Kendilerinin sınıf mensubiyeti ve kabul etmiş oldukları sosyal değerler buna engeldi; çünkü bu elemanlar sosyal menşeleri bakımından memur-aydın grubundan gelmeydiler, ya da kasabalı varlıklı ailelerin tahsil görmüş çocuklarıydı. İşin başında iken kadronun dayandığı sınıflar da toprak ağaları, kasaba eşrafı ve şehirli iş çevreleriydi. Yönetici kadroları kendi başlarına sübjektif niyetlerine göre değil, sosyal sınıflarla olan ilişkileriyle ele alıp yorumlamak gerekir.

Bütün millî kurtuluş ve ihtilâl hareketleri gibi bizim kurtuluş ve devrim hareketimizin de bir halk hareketi cephesi vardı elbet. Ama bir ihtilâl hareketine (millî kurtuluş hareketleri de bir cephesiyle ihtilâl hareketleridir) köylü, kentli, emekçi kitlelerin katılmış olması demek, söz konusu hareketin gerçek bir halk hareketi olması demek değildir. İhtilâl hareketleri halk kitlelerinin katkısı olmadan yürümez, ama harekete önderlik eden sınıf burjuvazi veya orta sınıflar (küçük burjuvaziyle, varlıklı çiftçi sınıfları) ise, hareket başarıya eriştikten sonra yavaş yavaş ilerici, halkçı karakterinden kaybetmeye başlar; bütün halk kitlelerini kapsayan ihtilâl, devrim sloganları, meselâ Fransız ihtilâlinde “adalet, eşitlik, kardeşlik” ve bizde halkçılık, devrimcilik ilkeleri gitgide iktisaden kuvvetli üst sınıflar lehine yorumlanmaya, onlar lehine bir anlam kazanmaya başlar. Mücadelenin aktif yürütüldüğü zamanlarda alt saflarda savaşmış olan alt sınıflar, fakir köylüler, işçiler, küçük zenaatkârlar v.b. idareci kadroya yükselmek imkânını bulamazlar. Bu kadro eski rejimden yenisine devrolan eski üst sınıfın ve kadronun bir kısmını içine almakla beraber, asıl yeni kuvvetlenmekte olan sınıfın mensubu ve mümessilidirler. İdareci kadronun hem kendi sınıf menşei, hem de iktidara geçince dayandığı sınıf dolayısıyla, bu kadroyu teşkil eden fertlerin sübjektif niyetleri ve samimiyetleri her ne olursa olsun, ister istemez, iktisaden kuvvetlenen üst sınıfların mümessili haline gelirler. Onun için yeni

rejim yerine oturdukça başlangıçtaki evrensel, insancıl, demokratik hak ve hürriyetler üst sınıflar lehine yontulur.

Eksikleri, kusurları her ne olursa olsun, gerek Fransız ihtilâli gibi burjuva ihtilâlleri, gerekse bizim kendi devrim hareketimizin içinde yer aldıkları toplumları ileri götürmekte büyük hizmetleri olmuştur. Toplumsal evrimi bir bayrak yarışına benzetebiliriz. Bu yarışta nasıl koşucular zaman zaman değişir, ama bayrak ileriye doğru hareketine devam ederse, sosyal gelişme bayrağını da çeşitli toplumlarda, çeşitli devirlerde başka başka sosyal sınıflar bir yere kadar götürmüşler, sonra sosyal gelişme bayrağını daha zinde, daha genç sınıflar ellerine alarak koşuya devam etmişlerdir. Demokratik Cumhuriyet rejimi insanlık tarihinde ilk defa olarak emekçi kitlelere, fakir tabakalara kendi hak ve hürriyetleri yolunda mücadele etmek, bunlara sahip çıkabilmek imkânını vermiştir. Bunun içindir ki, başlangıçta burjuvazinin savunarak topluma mal etmiş olduğu demokratik hak ve hürriyetleri zamanla burjuvazi kendisi gözden çıkarır, hattâ başı sıkışınca büsbütün inkâr eder, faşist rejimlere kayar hale gelebilir; bu hak ve hürriyetleri savunmak ve bunlara sahip çıkmak halka, emekçi kitlelere düşer. Bu da sosyal diyalektiğin kaçınılmaz bir kanunudur.

Öncü, 10 Kasım 1962